

УДК 378.015.311:614.23

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ.

І.П. Пасічник

Харківський національний медичний університет, кафедра загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб.

Резюме. Формування сучасного стилю соціальної поведінки потребує кваліфікованої підготовки майбутніх лікарів з питань професійного іміджу. Результати проведеного анкетування випускників медичного університету та лікарів-інтернів свідчать про недостатній рівень знань з проблеми та наявність інтересу до питань професійного іміджу лікаря. Висвітлено свій досвід організації навчального процесу на заключному етапі підготовки лікарів, який включає питання професійного іміджу.

Ключові слова: професійний імідж лікаря, вища медична освіта.

PROBLEMS OF A PROFESSIONAL IMAGE FORMATION IN A FUTURE DOCTOR

I. Pasichnyk

The Kharkov national medical university, department of general practice-family medicine and internal medicine

Summary. Formation of the modern style of social behavior requires skilled training of future doctors on problems of professional image. The results of the survey of graduates of medical university and medical interns showed lack of knowledge on this problem and presence of an interest to the professional image of the doctor. The article presents the own experience in training doctors on the problems of the professional image on the final stage of medical education.

Key words: professional image of a doctor, higher medical education.

Вступ. Сьогодні перед суспільством стоїть задача формування нового стилю соціальної поведінки, що викликає нагальну потребу у вивченні питань, пов'язаних з формуванням професійного іміджу, який є одним із основних факторів ефективної та успішної діяльності [3]. Образ людини на робочому місці повинен демонструвати якості, які суспільство вимагає від представників даної професії. Правильний професійний імідж характеризується відповідністю характеру, вимогам виконуваної роботи, статусу організації, не повинен викликати сумнівів у професіоналізмі, моральності співробітника та повинен відповідати очікуванням партнерів та клієнтів. Доцільний, адекватний імідж є необхідним для будь-якого виду соціальної діяльності. У період реформування системи охорони здоров'я особлива роль належить первинній ланці надання медико-санітарної допомоги населенню, що викликає необхідність гідної підготовки фахівців цієї галузі, в тому числі з питань професійного іміджу.

Основна частина. Професія лікаря належить до публічних професій, які, перш за все, пов'язані з авторитетом серед населення, особистий вплив на людей є важливим інструментом їх професійної діяльності. Професійний імідж лікаря - це образ, який повністю відповідає специфіці професії, це уявлення про фахівця, яке складається у його пацієнтів, колег, керівників, підлеглих. Загальний образ лікаря складається з особистісного та професійного іміджу, який має чіткі вимоги, недотримання яких приводить до непорозуміння та зневажливого ставлення до спеціаліста. Формування професійного іміджу - це вміння створити позитивний образ, який підкреслить кращі якості фахівця як особистісні, так і ділові. На жаль сьогодні негативне ставлення до лікарів з боку населення в більшості випадків обумовлено в тому числі складовими професійного іміджу, який включає не тільки рівень професійної підготовки, але й зовнішній вигляд спеціаліста, його манеру етикетної поведінки, спілкування з пацієнтами, колегами, наявність емпатії, тактовності, ввічливості, вміння дотримуватися конфіденційності.

Питання етики та деонтології лікаря, основи професійного іміджу викладають на початкових курсах, коли студенти ще слабо мотивовані, бо не мають досвіду спілкування з пацієнтами, їх родичами, колегами, роботодавцями

та не мають уявлень про роль складових іміджу у своїй професійній діяльності. Основи професійного іміджу майбутні спеціалісти отримують, спостерігаючи за поведінкою викладачів та колег, але цього недостатньо. Досвід спілкування з майбутніми лікарями під час виробничої практики та на заключному етапі навчання свідчить про їх недостатній рівень підготовки з питань формування та управління професійним іміджем. Спостереження за поведінкою майбутніх лікарів висвітило низький рівень володіння етикетними навичками, включаючи дотримання професійного дрес-коду, культури усного та письмового спілкування, в т.ч. на конференціях, знань світського етикету. Результати проведеного анкетування випускників медичного університету та лікарів-інтернів свідчать про наявність інтересу до проблем професійного іміджу лікаря. Роль позитивного іміджу в здійсненні професійних планів відзначили 84,6% респондентів. Бажання отримувати інформацію щодо формування позитивного професійного іміджу висловили 93,3% опитаних, тому що вони зіткнулися з проблемами консультування пацієнтів, встановлення ефективної комунікації з родичами пацієнтів та колегами.

На заключному етапі навчання майбутні лікарі повинні мати можливість оволодіти технологією формування та корекції свого професійного іміджу, цього потребує новий стиль соціальної поведінки в суспільстві. Надання інформації з питань формування іміджу лікаря первинної ланки медико-санітарної допомоги здійснюється нами у межах викладання циклу «загальна практика-сімейна медицина» для студентів 6 курсу і лікарів-інтернів у розділі «Організація роботи сімейного лікаря» з обговоренням усіх складових професійного іміджу.

Поняття іміджу (англ. image – образ, від лат. imago – імітувати) має багато визначень. За даними «Краткого психологического словаря» (1985) за редакцією А.В. Петровського та М.Г. Ярошевського імідж - це стереотипізований образ конкретного об'єкту, який існує у масовій свідомості. Як правило, поняття іміджу стосується конкретної людини, але й може розповсюджуватися на певну організацію, професію, тощо. Професійний імідж – це конкретизація ділового іміджу, який представляє собою образ окремої людини як працівника, враження

про його ділові, в тому числі професійні якості. Будується професійний імідж на підставі знань образу ідеального представника тієї чи іншої професії в очах реципієнтів [1]. Імідж – це поліметричне явище з різноманітними функціями, головним призначенням якого є досягнення ефекту особистісного тяжіння [4].

Сімейний лікар першим контактує з родиною, від його міжособистісної адаптації, професійного образу залежить відношення населення до медицини в цілому та якість надання медичної допомоги. Професія лікаря вимагає певних іміджевих характеристик, які повинні відповідати вимогам суспільства, в якому перебуває людина та місцю роботи: високий рівень професійної компетентності, вміння контролювати свої емоції, культура мови, усного та письмового спілкування, відповідний зовнішній вигляд та манера поведінки.

Складовими лікарського іміджу є внутрішній та зовнішній компоненти. Внутрішній компонент іміджу представлений психологічним поняттям «Я-концепція», формування якої здійснюється протягом усього життя та складається з уявлення людини про себе, з уявлення про те, яке враження вона справляє на оточуючих та з реакції людини на «зворотній зв'язок» з оточуючими. Зовнішній компонент іміджу складається з габітарного іміджу (зовнішній вигляд, фізична конституція), кінетичного (невербальні прояви), ментального (морально-етичні установки, рівень професіоналізму, соціальні стереотипи), комунікативного (вербальний, вміння спілкуватися), середовищного (оточуюча обстановка, робоче місце, професійна та особистісна атрибутика).

Формування іміджу - це процедура, спрямована на створення у людей (аудиторії іміджу) певного образу об'єкта (прототипу іміджу, будь то людина, товар або організація) з певною оцінкою цього образу у вигляді усвідомлюваної або неусвідомлюваної думки про цей образ (про прототип іміджу) для досягнення психологічного тяжіння аудиторії іміджу до даного об'єкта [2]. При створенні професійного іміджу лікаря необхідно орієнтуватися на загальні канони, що сформувалися в результаті історичної медичної практики, передусім це високий рівень професіоналізму, моральність та наявність емпатії.

Безумовно загальний рівень культури, соціальні стереотипи поведінки, моральні якості закладаються в умовах сім'ї. Задача вищої школи сприяти формуванню необхідних складових професійного іміджу лікаря, щоб цінності, які покладено в основу професійної діяльності збігалися з особистісним іміджем людини. Узагальнення даних наукових публікацій з питань етики, деонтології та іміджу в медицині, особистий досвід лікаря, керівника та викладача дають можливість виділити основні етапи формування професійного іміджу лікаря. Першим етапом повинно стати визначення та аналіз стартових умов формування іміджу майбутнього спеціаліста, перш за все, особистісних. Для представника медичної еліти гарні манери, тактовність, доброзичливість, коректність у відносинах між колегами, володіння навичками ділового та світського етикету, ефективної комунікації є необхідними. Другий етап – це відображення внутрішнього світу особистості у зовнішньому образі з урахуванням професійних вимог шляхом удосконалення всіх складових габітарного, кінетичного, ментального, комунікативного та середовищного іміджу майбутнього лікаря. Третій етап – приведення сформованого загального образу людини у відповідність до соціального та професійного середовища шляхом відпрацювання стереотипу поведінки в умовах професійної роботи з метою гармонізації інтересів системи надання медичної допомоги, співробітників та пацієнтів.

Висновки. Основною задачею підготовки сучасних спеціалістів повинен стати комплексний підхід, який включає високий рівень як професійної, так і іміджевої підготовки. Одним із складових підготовки майбутніх лікарів є надання сучасної науково обгрунтованої інформації щодо формування та управління професійним іміджем. Це стає актуальним саме на заключному етапі навчання, коли випускники вже мають певний досвід професійного спілкування та гостро відчують необхідність ефективної комунікації з колегами та досягнення комплаєнсу з пацієнтами різного віку. Саме на цьому етапі передача знань, накопиченого соціального досвіду майбутнім лікарям є необхідним та виправданим.

Література.

1. Наумова С. А. Имиджология: учеб. пособие / С. А. Наумова. - Томск, 2004. – 116 с.
2. Панасюк А. Ю. Формирование имиджа. Стратегия, психотехнологии, психотехники / А. Ю. Панасюк. — М.: ОМЕГА-Л, 2008. — 266 с.
3. Черемушникова, И.К. Роль медицинского ВУЗа в формировании коммуникативных навыков будущего специалиста / Черемушникова И.К., И.А. Захарова // Лечебное дело. 2011. - № 2. - С. 123-126.
4. Шепель В.М. Имиджология. Как нравиться людям / В.М. Шепель. - М.: Народное образование, 2002. – 54 с.

Пасічник Ірина Петрівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб
61166, Харків, вул. Ак. Ляпунова, 9 кв. 74, тел. (050) 30 24 238
e-mail: paseira@yandex.ru